

Племена Бозук, принадлежащие к правому крылу войска, дети трех старших сыновей, от каждого по четыре сына, а всего двенадцать душ; четверо детей Кун-хана, который был старше всех сыновей, следующие:

Первый - Кайи, т.е. крепкий; его рода тамга***. Онгон - белый сокол. Часть мяса - правая лопатка [Рашиддин, 35,47].

Одни и те же названия родов приводятся у Махмуда Кашгарского и в монгольскую эпоху у Рашид ад-дина с той разницей, что у Махмуда эти названия приводятся в более древней форме: род, из которого впоследствии вышла Османская династия, называется кайыг, а не кайы, название рода языр пишется язгыр. После Махмуда Кашгарского, как основательно разъяснено и в турецкой науке, должно отпасть мнение Маркварта, сблизившего название рода кайы с названием народа, жившего, по Бируни и некоторым другим источникам, на отдаленном востоке и носившего имя кай; на основании этого Марквартом была создана теория о монгольском происхождении османцев. У Махмуда Кашгарского среди не чисто турецких народов упоминается народ кай, и это название, конечно, не имеет ничего общего с названием рода кайыг [Бартольд 1998, 82].

Племето кайъ навлиза и се установява в различни области на Мала Азия към началото на XII в., включително и в околностите на Сивас и Кайсери. То се включва най-активно в превземането на арменските и гръцките села и градове и даже изиграва решаващо-ръководна роля не само за проникването на огузите в Мала Азия, но така също и за разгрома на Армения и Византия:

Kayılar, Selçuklular'la birlikte, fetih esnasında ve daha sonraları Anadolu'ya gelip, değişik bölgelerde yerleştiler. Osmanlı Devletinin kuruluşunda, esas nüveyi teşkil ettiler. Osmanlılar zamanında, Rumeli'nin fetih ve iskânına katıldılar.

Kayı boyuna mensup Karakeçili göçebe oymağı, eski zamanlardan beri her yıl, Söğüt'teki Ertuğrul Gâzi Türbesini ziyaret etmekte ve bununla ilgili şenlikler yapmaktaydı.

Bugün, Kayı boyu mensupları, genellikle; Eskişehir, Mihalicçık, Orhaneli, Isparta, Burdur, Fethiye, Muğla, Aydın ve Ödemiş civarındaki köylerde yerleşmişlerdir [Kayı Boyu 2012].

Karamanoğulları'nın girişinde ise Keykubad'ın sultanlığı zamanında Kalhanoğullarından ve Şirvân Hân soyundan, Oğuz boyları beylerinden Sa'adeddin'in on bin oba ile Şirvân'dan kalkıp Sivas Kayseri yaylaklarında yurt tutuşu, ölünce oğlu Nûreddin'in (Nûre Sûfi) yerleşikliği göçebelіğe tercih edip Kayılar ve Türkmenlerle anlaşarak Ereğli (Herakl) Kalesi'ni aldığı, buraya yerleşen göçebelerin evler yaparak bağ bahçe yeşerttikleri anlatılmıştır.

Râvi eydür: *Kosun, kâfirler ile kal'adan çıkub yürüdü. Kayı begi ile Mirzâ Beg mukabil eriflûb cenge başladılar. Tîğ sadâsından kulaklar dutuldu. Ceng gitdikce ziyâde oldu. Kosun, katı bahâdır kâfir idi. Sultân 'Alâüddin bir kaç kere 'asker çeküb Kosun'u tutmağa kaadir olmadı. Elhâsil Kosun, iki bin 'asker ile Türkmân 'askerin sıyub kovmağa başladı. Turğud ve Bayburt begleri dört bin Oğuz 'askeri ile pusudan çıkub Kosun'un ardın aldılar. Kayı begi Mirzâ Beg, anlar dahi önden yürüdü, kal'a tarafından Nûreddin Beg yürüdü. Kâfir 'askerin ortaya alub ceng edüb üç gün muhkem ceng etdiler. Dört bin er toprağa düşdü. Yüz bin belâ ile Kosun'u tutdular. Kâfiri kırdılar. Kal'aya geliüb*

hâhnâ hâh kal'ayı aldılar. İçinde olan kâfirleri taşra sürüb kendiler evler yapub ma'mûr edüb bağlar bakçalar eylediler. Dört yıl sâkin oldular. Amma Kosun imâna gelüb Müselmân oldu. Turğud Bege kızın verdi. Her ceng ve gazâda bunlar ile bile-segirtdi. Bir niçe zaman bunun üzerine geçüb Sivas yaylakların zabt eylediler.

Bedreddin Halil Begin sınduğun duyub 'asker cem' edüb sekiz bin Bolğâr 'askeri ile Kökez'i gönderdi. İki bin yigit ile Mirzâ Bahâdır'ı gönderdi. On bin er ile Turğud Bayburd'u gönderdi. Yedi bin er ile Kaya Begi gönderdi ve Kosun'u gönderdi. Altı bin yigit ile Firûz'u ve Gücer'i gönderdi. Üç bölük yedi bin. Kökez, tabl 'alem alub Halil'e geldi. On yedi bin er ile yaylağa erdi. Gördü Gazgancık 'ayş safâda! Tekbîr getirüb kılıc çeküb yürüdü. Gazgancık kakhaha ile güldü. Atına binüb mukabil oldu. Ez-in-cânib, yedi bin er ile Kosun ve Kaya Beg yürüdü. Bin yigit ile Mirzâ Bahâdır çıkageldi.

Hâyi hûyi ile tâğlar yanğulandı. Gürzün kütledüsü âsmâna erişdi. Leşler tâğlar gibi yığıldı. Yedi gün muhkem ceng oldu. Gazgancık sınıb Bolkar'a çıkdı. Menendiz kal'asına vardılar. Karaman begleri karışub Şemseddin'i Bolkar'dan indirüb şâh eylediler. On bin Bolkar Gülnâr 'askerin hâzır eylediler ve dahi Turğud ve Kaya ve Kosun cümle yigirmi beş bin er cem' eylediler. Kayseriyye üstüne gitdiler [Karamanname, 72,103-151,211].

Местата на заселване на племето кайъ са посочени в червено

KAYI

Kayı boyu, görüldüğü üzere, Reşideddin'in listesinde en başta yer almıştır. Bu liste Oğuz boylarının, İslamiyetten önceye ait tarihlerindeki siyasi ve içtimai mevkileri esas alınarak yapılmış olduğundan Kayıların listenin başında yer almaları, onların bu bakımlardan (siyasi ve içtimai mevki

itibariyle) Oğuzlar'ın en mühim ve en asil boyu sayıldığını gösterir. Nitekim Kayılar, Oğuz hükümdarlarını çıkararak 5 boyun başında zikredildiği gibi, yine Reşideddin'in Oğuzlar'ın tarihi bölümünde bir Oğuz yabgu sülalesi de bu boya mensup gösterilir. Muhakkak ki Kayılar, Oğuzlar'ın en eski, en köklü ve en şerefli boylarından biri idi.

Fakat eserlerde bu boydan hiç bahsedilmiyor. Buna karşılık XVI. yüzyılda yazılmış Osmanlı tahrir defterlerinde Kayılara ait pek çok yer adına ve teşekküllere rastgelinir. Öyle ki, az yukarıda yazıldığı gibi, Kayı boyu, Oğuz boylarına ait yer adları hakkında XVI. yüzyılda yazılmış defterler üzerinde yaptığımız araştırmaya göre meydana getirilen listede 94 yer adı ile en başta gelmektedir. Şeb'in Kara-Hisar ve Kemah'tan başlayan bu Kayı yer adları Muğla ve Manisa'ya kadar yayılmış bir halde bulunmaktadır.

Kayı adlı oymaklara gelince, Kayılar bu hususta da en fazla teşekküllere sahip bulunan iki boydan (diğeri Aşar) biridir. Yer adlarında olduğu gibi, oymaklar hususunda da Kayı ile Aşar birbiri ile başbaşa gitmektedir. Bu Kayı oymakları, Aşar, Bayat ve diğer bir çok boyun aksine olarak, Yörükler arasında, yani Anadolu'nun orta ve batı taraflarında bulunmaktadır.

Şimdi bunları, yaşadıkları bölgelere göre tetkik edelim:

Bu Kayı oymağının yaşadığı zamanda Konya bölgesinde, Kayı adlı 6 köy de vardı.

2. Ankara:

Görüldüğü gibi, Ankara sancağında, Kayı adlı 4 yer adı olmasına rağmen, nüfusu çok bir Kayı oymağı yoktur. Bu adda Ankara Yörükleri arasında pek küçük bir oymak vardır ki bu da Kayıcık adlı bir köyde yaşamaktadır. Bu Kayıcık köyü Ankara ile Ayaş arasındaki, Murtazaabud kazasına bağlı Kayıcık köyü olsa gerektir. XVI. yüzyıldaki bu küçük Kayı teşekkülünün eski ve oldukça büyük bir Kayı oymağının kalıntısı olması muhtemeldir.

4. Denizli:

XVI. yüzyılda en büyük Kayı oymağı Denizli'nin kuzeyinde yaşamaktadır. Başlıca Kaş-Yenicesi, Aydos ve Şeyhlü kazalarında yaşayan bu Kayı oymağı Kanuni devrinde 35 köyde yurd tutmuş bulunuyordu. Bu oymağın evli vergi nüfusunun 1123, bekar vergi nüfusunun 223 olduğu ve her yıl devlete 42.000 akça vergi verdiği görülüyor. Bu Kayı teşekkülünün oturduğu köylerden hiç biri Kayı adını taşıyor. 978 (1570-1571) tarihli bir hükümde bu Kayı Yörüklerinin vergilerinin tahsiline kadıların müdahale etmemeleri emrediliyor.

5. Menteşe:

İkinci kalabalık Kayı teşekkülü de bu sancakda yaşıyor. Bu Kayı teşekkülü, adı geçen sancağın Köyceğiz-Ayasuluğ (Selçuk) arasındaki köylerinde oturmaktadır. Yavuz Selim devrinde tir (ok) adı ile 14 kola ayrılan Menteşe Kayıları, 892 vergi evine sahip idiler; 1553 tarihinde ise vergi evleri 1034 olarak hesap edilmiştir. Bunların da yurd tuttıkları köylerden hiç biri Kayı adını taşıyor. Lakin aynı bölgede, aynı devirde 6 köyün Kayı adını taşıdığı görülmektedir ki, bunlardan hiç birinin adı zamanımıza kadar gelmemiştir.

İşte XVI. yüzyıldaki Kayılara dair bilgiler bunlardan ibarettir. Yukarıda araştırmalarımızın bir sonucu olarak, Kayıların XVI. yüzyılda Anadolu'da en fazla yer adına sahip bir boy olduğunu söylemiştik. Bunlar, Oğuzların islamiyetten önceki tarihlerinde mühim bir mevki olan bu asil

teşekkülün, aynı zamanda Anadolu'nun fetih ve iskanında da en büyük rolü oynamış bir boy veya bir kaç boydan biri olduğunu göstermektedir [Sümer 2012, 56-58].

Kayılar, Selçuklular'la birlikte, fetih esnasında ve daha sonraları Anadolu'ya gelip, değişik bölgelerde yerleştiler. Osmanlı Devletinin kuruluşunda, esas nüveyi teşkil ettiler. Osmanlılar zamanında, Rumeli'nin fetih ve iskânına katıldılar.

Sultan İkinci Murad, soyunun bu boya mensubiyetini göstermek için, sikkelerine, Kayı boyuna ait iki ok ve bir yaydan müteşekkil damgayı koydurmuştur. Sonraki padişahların bastırdıkları sikkelerde görülmeyen Kayı damgasının, Kanunî'ye kadar çeşitli eşya ve silâhlar üzerine konulmasına devam edilmiştir [Kayı Boyu 2012].

Kayı Boyu, Osmanlı'nın kuruluş dönemlerinde Evrenos Gazi ve Hacı İlbeyi gibi beyleri ile balkanların fethinde büyük yararlılık göstermiş, Vardar ovası ve Kaza-i Cuma yöresine yerleşmişlerdir. Evrenos gazi ve Hacı İlbeğin aileleri bugün bile bilinmektedir [Kayı Boyu 2012a].

Bilecik ili, Türkiye Cumhuriyeti'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan bir ildir.

Şeyh Edebalı'nın türbesi buradadır. Bilecik, Marmara Bölgesi'nin güney doğusunda yer almaktadır. İlginç olarak Türkiye'de dört bölgede de toprakları olan tek şehirdir. Bilecik Marmara, Karadeniz, İç Anadolu ve Ege Bölgelerinin kesiştiği noktadadır. Şehir en eski bilinen adları Agrilion ve Belekoma'dır. Bilecik, Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulduğu topraklardır.

Osmanlı Devletini kuranlar, Anadolu Selçuklu Devletine kuvvet vermiş ve ondan kuvvet almıştır. Süleyman Şah komutasındaki büyük Kayı kütlesinin, 1227 yılında Anadolu'ya geldikleri belirtilmektedir. Süleyman Şah Fırat Nehrinden geçerken boğulmuş gelenlerin bir kısmı Erzurum ve Erzincan civarına, bazıları, Suriye ve bazıları geri dönerek ana yurtlarına gitmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarı Alaeddin Keykubad, 50.000 kişi olan Kayıları Ankara'nın batısındaki Karacadağ bölgesine yerleştirmiştir (Wikipedia Özgür Ansiklopedi).

Osmanlı Devleti Türk-İslam Devleti olarak nitelenmekte, 1299-1923 tarihleri arasında Devlet-i Aliyye-yi Osmaniyye adı ile bilinmektedir. Kurucuları, Oğuzların Bozok kolunun Kayı boyundan olan Osman Gazi'dir. Osmanlı Devleti, Bilecik ilinin Söğüt ilçesinde ve yaylak olarak da Domaniç'de kurulmuştur.

Osman Gazi, babası Ertuğrul Gazi (bey) ile Söğüt, Bilecik Yarhisar ve İnegöl, Yenişehir bölgesine gelmiş, Selçuklu sultanlarının yanında yer almış zafer kazanmalarını sağlamıştır.

Babası Ertuğrul Gazi, 90 yaşında 1281 yılında ölünce, aşiret tarafından 23 yaşında iken Osman Bey, Devlet Başkanı olarak seçilmiştir [Bilecik 2012].

Kayı adı, Topkapı Sarayı kitaplığında bulunan Hünername adlı iki ciltlik eserde, Kayığ olarak geçmektedir.

Divan-ı Lugat-it Türk'teki Çuvaldar damgası, Hünername'deki Kayığ damgasına çok benzer. Bu nedenle boy damgaları tespit edilirken, değişik adlandırmalara ve simgelere dikkat edilmelidir.

Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Kayılar, Bursa çevresinde birçok köy kurmuşlar ve birçok eser bırakmışlardır. Cami, minare, han, hamam gibi bazı yapılarla, Yörük kilimleri ve halıları üzerinde, iki ok ve bir yaydan oluşan Kayı damgasını görmek olasıdır.

Araştırmacı Ali Rıza Yalğın'ın 1940'lı yılların başlarında Bursa ve çevresinde yaptığı araştırmalarda ortaya çıkanlar:

Bursa Etnografya Müzesi'nde 2259 numarada kayıtlı oymalı ahşap bir kavukluğun en tepesinde, Bayat damgası bulunurken, bunun hemen altında da Kayı damgası yer almıştır.

Yine aynı müzede 2262 envanter numarası ile kayıtlı olan, prizma şeklindeki bir taş alemin dört yüzünden ikisinde Bayat, ikisinde de Beydili damgası bulunmaktadır. Ayrıca üzerinde Kayığ damgası da yer almaktadır.

Bir başka alemde yine, Bayat damgası ile Kayığ damgası birlikte görölüyor.

Bayat alameti Hünername'nin Gün Han Oğulları alametleri arasında, Kayığ damgası ise hem aynı kitapta, hem Divan'da ve hem de Selçukname'de bulunuyor.

Bu damganın benzerlerini, Yeşil Camii ve diğer ilk dönem camileri ile birçok mimari eserlerde görmek mümkün! (Genç 2012, 1-2).

Kayı, muhkem, kuvvet ve kudret sahibi, sağlam, berk manasınadır. Oğuz'un en büyük boyudur. Üç kıta ve yedi denize altı yüz yıldan fazla hakim olan Osmanlı sülalesi bu boydandır. Kayı Boyundan Ertuğrul Gazi ve her biri birer müstesna şahsiyete sahip çoğu dahi, cihangir, kumandan, şair ve sanatkar olan Osmanlı sultanları, Kayı Han neslinin kıymetini göstermeye kafidir. Kayı'nın ongunu yani damgası iki ok ve bir kurulu yaydır. Kayı boyuna mensup göçebe oymağı, eski zamanlardan beri her yıl Söğüt'teki Beyleri Ertuğrul Gazi Hanın türbesini ziyaret ederler. Tabi bu bayram havasında 725 yıldır hiç aksatılmadan devam eden ziyaretleri , nasıl yapılır, neler olur Yörükler neler der, neler yer bunları sözüün sırası geldikçe anlatacağım.

Kayı Boyu mensupları, genellikle; Eskişehir, Mihaliççık, Orhaneli, Isparta, Burdur, Fethiye, Muğla, Aydın, Manisa, Ödemiş, Antalya, Mersin, Alaşehir, Balıkesir, Bursa Kütahya, Ankara, Kırşehir, Nevşehir, Gaziantep, Adana, Diyarbakir, Siverek, Siirt, Birecik, Urfa gibi iller de vesikalara göre yerleşiklerdir, tabi daha birçok yere dağılmışlardır, ta Balkanlar ve Trablus-şam'da dahil olmak üzere.

Her yıl Eylül ayının ilk haftasında Domaniç de Hayme Anamızı türbesinde anarız ziyaretler yapılır Osman Gazinin salıncağının kurulduğu ulu çınar ağacı orada koruma altında ziyaretçilere sunulur, ama maalesef çınar kurumuştur tabi, hala orada durur.Yemekler yenir, temsili göç uygulanır, kurulan kara kıl çadırlar gezilir. Ertesi hafta da yani her yıl Eylül'ün ikinci haftası Söğüt'te Yörük Bayramı dediğimiz Ertuğrul Gazi Han Dede'mizi ziyareti başlar. Türkiye'nin her yerinden binlerce Oğuz Boyunun obaları akın akın gelirler. Yüz binler orada buluşur. Bir sevinç, sevgi bulutu yükselir gökyüzüne, hepsinin yüzü güler baharda çiçeğe uçan arılar gibi mutlu bir uğultu vardır.

şenlikler Perşembe gününden başlar Pazar günü sona erer. Gelecek sene tekrar buluşmak dilekleri ile vedalaşırlar, çeşitli sebeplerden katılamayan ahbablara selamlar gönderilir. Ve böylece binlerce ziyaretçi hiçbir kargaşaya, olaya meydan vermeden disiplinli bir şekilde geldikleri gibi yine sessizce dönerler. Bu durum gerçekten dikkate şayandır [Kaya 2012, 1-4].